

pãf (baff) začuden, iznenaden • **biti (ostati)**
paf biti (ostati) zatečen, iznenaden – *Već sam ti naveo i previše činjenica na koje si ostao paf /.../* (sport-sport.ba, 8.4.2013.)

tãnkati, tãnkãm (tanken) [razg.] puniti rezervoar benzinom – *Zaradim sakupljajući otpad da mogu tankati gorivo i za pivo.* (cafe.ba, 31.7.2013.)

Nakon *Popisa riječi*, na sãmom kraju *Rječnika*, kako smo već naveli, nalazi se osnovni popis *Korisne literature*, sažetak na njemačkome jeziku i kratka bilješka *O autoru*. Ako bismo na kraju ovog prikaza trebali ocijeniti ovaj Memićev rad, mogli bismo na temelju svega ovdje navedenog zaključiti kako se uistinu radi o hvalevrijednom doprinosu istraživačnjima njemačko-bosanskih jezičnih dodira i dodirnome jezikoslovlju općenito, koji može biti zanimljiv i lingvističkoj i općenito nelingvističkoj populaciji. Bez obzira što je ovaj rad svojevrsna kruna autorova višegodišnjeg bavljenja jezičnim dodirima, uvjereni smo kako ovaj rad nije njegov posljednji rad s ovog područja. Štoviše, kako *Rječnik* zbog svoje informativnosti može biti koristan i bosansko- i njemačkogovorećim interesentima i istraživačima jezičnog dodira, smatramo da će on, zahvaljujući Nenadu Memiću, zasigurno potaknuti i druge istraživače da se otisnu u uvijek zahvalne vode bosansko-njemačkih jezičnih dodira.

Krunoslav Puškar

krunoslavpuskar2@gmail.com

ELKE HENTSCHEL, THEO HARDEN: EINFÜHRUNG IN DIE GERMANISTISCHE LINGUISTIK.

Bern etc., Peter Lang, 2014, 238 str. ISBN 978-0343-1740-5 (print), ISBN 978-3-0353-0640-8 (eBook)

Najnoviji *Uvod v germanistično jezikoslovje* sestavlja 16 poglavij o izbranih področjih raziskovanja (germanskih) jezikov. Avtorja Elke Hentschel (profesorica germanističnega jezikoslovja na Univerzi v Bernu, sicer (so)avtorica več referenčnih del s področja nemške slovnice) in Theo Harden (profesor jezikoslovja na University College v Dublinu in na univerzi v Brasiliji (Univesidade de Brasilia)) sta delo sestavila na osnovi dolgoletnih predavateljskih izkušenj na različnih univerzah, v različnih jezikovnih okoljih in v raznolikih študijskih programih. Vsebine so izbrane tako, da dajejo širši vpogled v osnove jezikoslovnega raziskovanja in so lahko osnova za intenzivnejši jezikoslovni študij. Kljub temu, da sta avtorja v prvi vrsti germanista, je delo dovolj široko zasnovano, da služi tudi kot splošen uvod v jezikoslovno tematiko, še posebej, ker je vsako poglavje opremljeno s kratkim seznamom priporočene strokovne in znanstvene literature.

Monografijo uvaja poglavje, posvečeno poglavitnim vidikom leksikalne semantike (*Können Wörter müde machen? Semantik*, E. Hentschel). Avtorica bralca seznanja s temeljnimi vprašanji pojava, dojemanja in raziskovanja leksikalnega pomena; nazorno uvede Saussurjevo zamisel o besedi kot jezikovnem znaku s kompleksno pomensko platjo, predstavi poglavitne pristope k razumevanju in jezikoslovni razlagi pojma pomen, ki ga prepričljivo utemelji z medbesednimi relacijskimi razmerji. – Besedje je obravnavano tudi v poglavju z naslovom *Wo*

sind die Wörter im Kopf und wie greift man auf sie zu? Mentales Lexikon. Avtor T. Harden se sprašuje, kako deluje mentalni leksikon, kako je besedno bogastvo v njem zajeto in kako do njega kot govornici in/ali poslušalci dostopamo. Po mestoma zelo abstraktni in teoretično zahtevni predstavitvi izbranih metodoloških pristopov ugotavlja, da o tem za enkrat še malo vemo. – Sklop ožje slovnične tematike uvaja razdelek *Gibt es Sprachen ohne Grammatik? Syntax* (E. Hentschel). S primeri iz tipološko povsem različnih jezikov (poleg nemških, angleških in ruskih stavčnih primerov se skladnji posvečeno besedilo opira še na primere iz kitajščine in iz jezika avstralskih domorodcev aboridžinov dyirbal) avtorica razloži in utemelji slovnično zgradbo tipičnih stavkov ter vlogo in pomen tipičnih stavčnih členov. Z navajanjem jezikovnih sredstev, s katerimi posamezni jeziki udeležujejo stavčnočlenske skladenjske funkcije (npr. raba člena za izražanje dajalniškega in tožilniškega predmeta v nemščini) se poglavje navezuje na poglobljena vprašanja morfologije, ki so jim sicer v monografiji posvečena tri poglavja. – Naslov prvega (*Mein Reiseziel: Ein Land ohne unregelmäßige Verben. Morphologie: Verben*, E. Hentschel) je deloma zavajajoč, saj se avtorica primarno ne posveča morfološko nepravilnim glagolom, pač pa v obrisih predstavi in ponazori slovnične kategorije čas, vid, naklon in način. Na tem mestu je treba opozoriti na izjemno selektiven odnos do navajanja obstoječe literature, ki ga opazimo pri obeh piscih; glede na tradicionalno slovnično tematiko bi v seznamu priporočene morfološke literature pričakovali izbor temeljnih slovničnih priročnikov za nemški jezik. – V besedilu iste avtorice *Wieso heißt es der Tisch, aber die Lampe und das Klavier – und wozu ist das gut? Morphologie: Genus*

und Numerus gre za predstavitev nekaterih splošnih morfoloških pojmov (besednovrstnost, pregibnost, besedotvornost, tipologija morfemov, kongruentnost idr.), ki so smiselno in primerjalno ponazorjeni s primeri iz tipološko različnih jezikov (angleščine, francoščine, kitajščine, turščine, tamilščine, madžarščine). Manj prepričljiva se zdi utemeljitev kategorije števnosti (Numerus); tu pri navajanju dvojine (Dual) oz. trojine (Trial) manjkajo zgledi. Slovenščina bi bila lahko dober zgled za dvojino, ne le z ozirom na morfološko kategorijo pri več besednih vrstah temveč tudi z ozirom na vzpostavljanje kompleksnih kongruenčnih odnosov med besedami v stavku. – Tudi poglavje v nadaljevanju monografije je posvečeno razpravi o slovničnih kategorijah (*Wer? Was? Wem? Morphologie: Kasus*, E. Hentschel). Po kratkem pregledu možnih sklonov se avtorica osredotoča na pomenske funkcije štirih nemških sklonov (Nominativ, Dativ, Akkusativ, Genitiv) in jih skladenjsko utemeljuje. – Glasoslovju posvečeno poglavje *Was es mit den Lauten auf sich hat. Phonetik und Phonologie* (E. Hentschel) od bralca zahteva precejšnjo mero strokovnega in terminološkega predznanja, saj gre za razmeroma zahtevno teoretsko razpravo o glasovih in njihovih pomenskorazlikovalnih vlogah.

Poglavja, ki sledijo, izstopajo iz okvirov systemskega jezikoslovja. T. Harden v besedilu z naslovom *Sprachwissenschaft: Was ist das eigentlich? Wissenschaftsgeschichte* s filozofske perspektive razpravlja o bistvu znanosti. Zanimiva razprava se nadaljuje v prepričljivi in razumljivi razlagi ključnih metod in postopkov jezikoslovne znanstvene discipline (hermenevtični, pozitivistični, kulturnozgodovinski, strukturalistični raziskovalni pristopi in metode). – O kulturnozgodovinskih vidi-

kih današnje (germanistične) lingvistike govori začetni del poglavja z naslovom *Was ist Deutsch eigentlich für eine Sprache? Sprachgeschichte*. Avtor T. Harden nato v nazorno-pronicljivem slogu preide h kronološki predstavitvi razvoja nemškega jezika. – Razdelek, posvečen dialektologiji, nosi naslov *Das ist doch keine Sprache, das ist eine Halskrankheit. Dialektologie* (T. Harden, E. Hentschel). Po kratkem uvodnem razmisleku o tem, kaj je dialekt in kaj jezik se besedilo ukvarja z zgodovino nemškega jezikovnega standarda in s tem povezano današnjo narečno delitvijo nemškega govornega prostora. Poleg ustaljenih področij dialektološkega raziskovanja (glasoslovje, oblikoslovje, besedoslovje, skladnja) avtorja izpostavljata družbene vidike narečne jezikovne rabe; sprašujeta se, kako narečje doživljajo njegovi govornici in kakšen je njihov družbeni status. – *Wer so schlampig spricht, kann bestimmt auch nicht richtig denken. Soziolinguistik* (T. Harden); sociolingvistično poglavje izhaja iz vrednostnih sodb, s katerimi govornici opredeljujejo svoj odnos do posameznih jezikovnih zvrsti; največkrat gre za dojemanje standardnih zvrsti kot večvrednih in pogovornih, narečnih zvrsti kot manjvrednih. Natančneje so predstavljeni jezikoslovci, znani po zgodnjih sociolingvističnih raziskavah jezikovne rabe (Bernstein, Labov, Lambert, Fergusson, Fishmann), poudarjena je identitetna vloga jezika pri posameznih družbenih skupinah. Ob prikazu različnih oblik družbene večjezičnosti pogrešamo razmislek o jezikovni rabi v večjezičnih družinskih okoljih, ki so v času globalnega povezovanja vse pogostejša in značilna predvsem za geografska področja z izrazito migracijo.

Dve poglavji sta v monografiji posvečeni psiholingvistični, kognitivni in jezikovnodidaktični tematiki. V besedilu z naslovom *Wie lernt man eigentlich sprechen? Erstspracherwerb* E. Hentschel v obrisih predstavi vodilne smeri razmišljanja o načinih, na katere otroci usvajajo materni jezik (nativizem in konstruktivizem, v okvirih zadnjega kognitivizem, inteakcionizem in behaviorizem). Razprava, ponazorjena z zgledi in opisi izbranih jezikovnih eksperimentov odpira široke možnosti za razmislek o tej doslej še precej nerazjasnjeni tematiki. – Poglavje v nadaljevanju, *Warum ist Fremdsprachenlernen so anstrengend? Fremdsprachenerwerb* (T. Harden), z zgodovinskega zornega kota prikaže različne metodične pristope k učenju tujih jezikov.

V zaključnem delu se monografija posveča ključnim vprašanjem govorne in pisne jezikovne rabe. O pragmatiki govori besedilo z naslovom *Meine Nachbarin ist nicht im Gefängnis. Pragmatik* avtorja T. Hardna. V primerjavi z ostalimi poglavji gre za sistematičnejšo in predvsem obsežnejšo predstavitev pragmatičnega pogleda na jezik. Izpostavljeni in jasno ponazorjeni so bistveni vidiki pragmatike kot jezikoslovne discipline: teorija govornih dejanj, performativno izražanje, pogoji za pragmatično uspešno sporazumevanje (felicity conditions), implikature, Griceove konverzacijske maksime, deiktični izrazi in vprašanja, povezana z izražanjem vljudnosti. – Z načeli oblikovanja raznolikih pisav se ukvarja besedilo z naslovom *Und wie schreibt man das alles? Schriftsysteme* (E. Hentschel), v zaključnem poglavju (*Ein PS für die Fans formaler Systeme. Syntaxmodelle*, T. Harden) pa gre za informativni prikaz možnosti, po katerih lahko slovnično plat jezika poleg tradicionalnih deskriptivno-preskriptivnih metod sistematično proučujemo tudi drugače, npr. po metodah tvorbeno-pretvorbene in dependenčne slovnične, optimalnostne teorije, s funk-

cionalističnim ali konstruktivističnim pristopom idr. Vsebinsko širok nabor razprav o vidikih jezikoslovnega raziskovanja se torej logično zaključí s prikazom nekaterih teoretskih in metodoloških perspektiv, ki zaznamujejo sodobno (ne le germanistično) jezikoslovje.

Kot vidimo, so posamezne razprave vsebinsko zaključene celote, ki se nanašajo na tradicionalne raziskovalne vidike, npr. na temeljna vprašanja slovnice (glasoslovja, oblikoslovja, skladnje) in zgodovine jezika, v enaki meri pa zadevajo tudi novejša polja jezikoslovne presoje, npr. leksikalno semantiko in pragmatične učinke jezikovnega delovanja, spregledana pa niso niti psihološko motivirana vprašanja o spoznavnih zmožnostih in kognitivnih vlogah vsakega živega jezika. Le mestoma so posamezne vsebine vezane na posebnosti nemškega jezika; večina jih je univerzalnejše narave, zaradi česar so prenosljive tudi na druge jezike. S tem se pomembno razširi krog potencialnih bralcev, ki se bodo ob pozornem branju seznanili s ključnimi vidiki jezikoslovne vede. V tem oziru se lahko strinjamo z avtorjema, ki v Uvodu zapišeta, da delo v celoti nudi pregled bistvenih polj jezikoslovnega raziskovanja, posamezna poglavja pa so hkrati osnova za poglobljenejši študij izbrane tematike. Monografijo zaznamuje živ, večinoma zlahka razumljiv, mestoma pa tudi zabaven slog pisanja, zaradi česar je upati, da bo deležna širšega zanimanja predvsem pri mlajših bralcih.

Vida Jesenšek

Univerza v Mariboru
vida.jesensek@um.si

PETA MEDNARODNA KONFERENCA CADAAD V BUDIMPEŠTI

Med 1. in 3. septembrom 2014 se je na Univerzi Eötvösa Loránda (ELTE) v Budimpešti odvijala peta mednarodna konferenca *Critical Approaches to Discourse Analysis across Disciplines (CADAAD)*. Konference CADAAD se odvijajo na dve leti in so doslej potekale v Veliki Britaniji (prva in druga), na Poljskem (tretja) in Portugalskem (četrt). Namen konferenc je promocija novih usmeritev in razvojev v meddisciplinarnem kritičnem diskurzivnem raziskovanju. Konference reflektirajo raznovrstnost tem in pristopov znotraj kritičnih diskurzivnih študij in povezujejo področja humanističnih, družbenih in kognitivnih znanosti, kot so sociolingvistika, multimodalnost, medijske in komunikacijske študije, funkcijsko jezikoslovje, kognitivno jezikoslovje, pragmatika in argumentacijska teorija, politična znanost idr. Poudarek *CADAAD 2014* je bil na kritični refleksiji družbenih sprememb, s katerimi se trenutno soočamo v Evropi.

V plenarnih predavanjih je nastopilo pet uglednih znanstvenikov in znanstvenic: Ruth Wodak (Univerza Lancaster), ena od petih akademikov,¹ ki so na neformalnem srečanju v Amsterdamu l. 1992 konstituirali temelje kritične diskurzivne analize (KDA) kot akademske paradigme, danes raziskovalka teoretičnih prostopov k diskurzivnim študijam, identitetnih politik, jezika v politiki/in politike idr., Lilie Chouliaraki (Londonska šola za ekonomijo), analitičarka javnega diskurza, zlasti povezave med medicacijo, družbeno akcijo in kozmopo-

¹ Udeleženci Teun van Dijk, Gunther Kress, Theo van Leeuwen, Norman Fairclough in Ruth Wodak so na srečanju poudarili pomen kritičnih analiz jezikovne rabe v institucionalnih in medosebnih okoljih za študij medsebojne povezanosti med diskurzom in družbo ter oblikovanje družbene zavesti.